

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

*Л. В. Синявська, к. е. н., доцент, Львівський національний аграрний університет,
197Islys@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2723-9551>,*

*І. М. Тофан, к. е. н., доцент, Львівський національний аграрний університет,
imt71@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-2198-9423>*

Методологія дослідження. Для проведення дослідження були залучені загальнонаукові та конкретні методи, а саме: аналізу й синтезу – для вивчення існуючих механізмів оподаткування в сільському господарстві та визначення ефективності спеціальних податкових норм; узагальнення – для формування теоретичних основ оподаткування сільськогосподарських підприємств, абстрактно-логічний – для визначення методологічних підходів до створення податкового механізму в галузі та розробки рекомендацій щодо вдосконалення прямого й непрямого оподаткування підприємств; загального й особливого – для з'ясування специфіки податкових відносин у галузі; методи економічної статистики – для оцінки сучасного стану оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Результати. У статті висвітлено проблеми оподаткування сільськогосподарських підприємств з моменту скасування загальної системи оподаткування сільського господарства та впровадження спрощеної. Проаналізовано механізм регулювання оподаткування в аграрному секторі. Показано, що постійні зміни податкового законодавства та суттєва частка у структурі витрат сільськогосподарських підприємств коштів на сплату податків зумовлюють особливу важливість оптимального рішення при виборі системи оподаткування. Досліджено теперішній стан системи оподаткування аграрних підприємств та наслідків підвищення податкового тягаря для платників IV групи єдиного податку. Виділено особливості діяльності та запропоновано альтернативні шляхи зниження податкового навантаження на сільськогосподарських виробників.

Новизна. У ході проведеного дослідження діагностовано, що через специфіку функціонування суб'єктів підприємницької діяльності аграрної галузі існує потреба відповідного відображення в податковому законодавстві особливостей оподаткування сільськогосподарських підприємств. На підставі проведеного дослідження запропоновано напрями розвитку системи оподаткування аграрних товаровиробників щодо адаптації до національних умов господарювання.

Практична значущість. Наведені пропозиції можуть значно зменшити розрив між рівнями податкового навантаження на великий, середній та малий бізнес, а також продемонструвати незадовільність однакових умов оподаткування для різних виробників в сільському господарстві.

Ключові слова: сільськогосподарські товаровиробники, система оподаткування, пряме оподаткування, податкові відносини, податкове законодавство, податкове навантаження, єдиний податок.

Постановка проблеми. Одним з найбільш гострих питань сучасного розвитку аграрного сектору економіки є створення ефективного конституційно-правового механізму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Хоча практика за-

стосування закону показує, що зміни до законодавства України щодо оподаткування дуже часто викликають нові проблеми. Тому вивчення податкового регулювання аграрного сектора економіки набуває особливого значення з урахуванням нестачі фінансових

ресурсів сільськогосподарських підприємств, тенденції до скорочення бюджетних витрат на розвиток галузі, посилення соціально-економічних проблем через політичну та економічну нестабільність в країні. Фінансова підтримка поточної діяльності та перспективного економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в Україні досі залишається значно проблемою.

За умови обмеженості бюджетних ресурсів особливої уваги заслуговує необхідність активізації механізму державного управління економічними процесами, який здійснюється методами правового, адміністративного та фінансово-економічного впливу. Ключова позиція в урядовому регулюванні економіки належить методам коригування податків, які включають використання бюджету, податків, митних платежів, грошового кредитування, формування ціни та засобів інвестиційної політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оподаткування сільськогосподарської діяльності є предметом досліджень провідних вітчизняних вчених, таких як А. Берлач, П. Гайдуцький, М. Дем'яненко, П. Саблук, С. Кваша, П. Лайко та ін. Завдяки їх зусиллям була запроваджена система спеціального оподаткування аграрного бізнесу, яка стала основою для виходу галузі з кризи наприкінці минулого та початку цього століття.

Значний внесок у дослідження проблеми внесли В. Синчак, Л. Тулуш, Д. Дема, Ю. Лупенко та інші вчені [8–12]. Зокрема, В. Синчак стверджує, що систему оподаткування у сільському господарстві доцільно розглядати як підсистему, яка, з одного боку, має підтримувати внутрішню гармонію, а з іншого – не суперечити загальнодержавній системі оподаткування, оскільки вона є її складовою [10, с.361]. Л. Тулуш приділяє багато уваги проблемам функціонування спеціальних режимів оподаткування. Багато вчених спрямовують свої дослідження на вирішення сучасних проблем стягнення податків за допомогою спеціальних схем, цільового використання ПДВ тощо.

Л. Тулуш вказує, що нинішня фіскальна державна політика щодо аграрного сектору економіки не є всебічною та систематичною, має ряд недоліків, що не забезпечує

створення сприятливого інституційного середовища та рівних умов для ведення бізнесу у цій галузі [11, с.57].

З точки зору Д. Деми, у запровадженні ФСП порушено методологічну сторону визначення розміру податку. Згідно з теорією оподаткування, кожен податок має конкретний об'єкт та базу оподаткування. Запровадження на першому етапі ФСП відмінило дію 12 податків і обов'язкових платежів, які мали базою оподаткування грошову оцінку землі, оплату праці, розмір прибутку, виручку та інші об'єкти. ФСП розраховувався, виходячи із площі сільськогосподарських угідь та їх грошової оцінки, та не залежав від результатів господарської діяльності суб'єктів господарювання на селі, а значить, гарантував податкові надходження до бюджету [8, с.371].

Ю. Лупенко зазначає, що ключовими передумовами, що мають враховуватися при формуванні податкового механізму в сільському господарстві, є залежність галузі від природних чинників, сезонний характер виробництва, нерівномірність надходження доходів, низький рівень техніко-технологічного розвитку, значне розшарування господарюючих суб'єктів за розмірами, обсягами та соціально-економічними показниками діяльності тощо. Також слід враховувати, що сільськогосподарське виробництво безпосередньо формує продовольчу безпеку держави, визначає рівень соціальної стабільності в суспільстві [9, с.6].

Однак, існує низка невіршених проблем, які є значним поштовхом для розробки нових механізмів оптимального оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є оцінка функціонування діючої системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та окреслення подальших напрямів її реформування

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах інтеграції України до світового економічного співтовариства аграрний сектор є однією з перших і стратегічно важливих галузей національної економіки. Агробізнес України забезпечує 22% зайнятості та 38% вартості експорту. У 2018 році

частка агросектору склала 13% валового внутрішнього продукту. У той же час, сучасний стан аграрного сектора характеризується проблемами, що визначаються особливістю сільськогосподарського виробництва і обумовлені його сезонністю, великою залежністю від природних та кліматичних факторів, нестабільністю цін на аграрну продукцію, недостатньою інвестиційною привабливістю галузі, ускладнення залучення кредитних ресурсів. Постійний розвиток даної сфери економіки України багато в чому залежить від ефективності аграрної політики та відповідної участі держави в її формуванні та реалізації.

Виділяються методи прямого впливу в процесі реалізації аграрної політики. Вони заздалегідь визначають таке регулювання, коли суб'єкти економіки покладаються на прийняття рішень, які ґрунтуються не на незалежному економічному виборі, а на державних вказівках. Це в основному зміни податкового законодавства, адміністративні обмеження в галузі контролю якості виробництва харчових продуктів тощо. Методи прямого впливу часто можуть бути найбільш ефективними для досягнення економічного результату, хоча вони мають вирішальні недоліки, пов'язані зі створенням перешкод у ринковий процес.

Зміни в оподаткуванні загалом, а також в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств, зокрема, стосуються (наповнення бюджету України. Про це свідчить Податковий кодекс України та його постійне вдосконалення та внесення змін. Бажання створити оптимально збалансовану систему оподаткування аграрної галузі все ще залишається нагальним, незважаючи на існуючу недостатню фінансову її підтримку.

На часі є створення такої системи оподаткування сільськогосподарських підприємств, яка б дотримувалася принципів соціальної справедливості та мінімального податкового навантаження.

Оскільки аграрна промисловість опинилася в критичному стані, уряд вжив необхідних заходів для значного спрощення оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Зміни в податковому законодавстві для аграрного сектору почалися, коли 17 грудня

1998 року було прийнято Закон України «Про фіксований сільськогосподарський податок» № 320, який запровадив фіксований сільськогосподарський податок як інструмент стимулювання сільськогосподарського виробництва [1]. Необхідність змін обумовлювалася збитковістю або низькою рентабельністю сільськогосподарського виробництва, а також нагальною необхідністю державної підтримки цієї галузі, недостатністю або відсутністю в ній грошового обороту, необхідністю спрощення податкового обліку тощо. Відповідно до даного документа єдиний податок замінив дванадцять обов'язкових платежів із різними базами оподаткування.

Платниками фіксованого сільськогосподарського податку (далі – ФСП) були сільськогосподарські підприємства, дохід від отриманих від продажу сільськогосподарських товарів власного виробництва та товарів їх переробки за попередній фінансовий (податковий) рік перевищив 50% загальної суми валового прибутку.

Об'єктом оподаткування була певна ділянка земель сільськогосподарського призначення, переданих сільгоспвиробнику у власність або передані у користування, серед інших під час оренди.

Норма ФСП, встановлена у відсотках до грошової оцінки сільськогосподарських угідь, розраховувалась відповідно до методики, затвердженої Кабінетом Міністрів України, за такими заходами: для оранки, сінокосу та пасовищ – 0,5% (для гірських районів та територій Полісся – 0,3%) та для довготривалого насадження – 0,3% (для гірських районів та територій Полісся – 0,1%)

Сплата податку (включаючи натуральну форму) повинна була проводитися щомісяця до 20 числа наступного місяця у розмірі однієї третини суми податку, визначеної за кожен квартал, від річної суми податку, у такій сумі: у I та II квартали – на 10%; у III кварталі – 50%; у IV кварталі – 30%. Функцію цього Закону передбачалося обмежити до 01.01.2004.

Відповідно до першої редакції Закону № 320 виплати до соціальних фондів були внесені до переліку платежів, які замінив ФСП. Однак ця норма була виправлена 03.02.1999 р. Законом № 414 – XIV «Про

внесення змін до статті 9 Закону України [2] «Про фіксований сільськогосподарський податок». Загальна сума ФСП була поділена на кілька частин: 68% відраховували на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та 2% – на загальнообов'язкове соціальне забезпечення. Цей порядок сплати небюджетного соціального внеску був актуальним до 2005 року.

У 2003 році можливість сплати податку в натуральній формі була скасована Законом № 659 – IV від 03.04.2003 р. «Про внесення змін до Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок» [3]. Об'єкти оподаткування були доповнені землями водного фонду, що використовуються згаданими підприємствами для розведення, вирощування та вилову риби у внутрішніх водоймах (озера, ставки та басейни). Ставка податку була встановлена на рівні 1,5% від грошової оцінки одиниці ріллі в регіонах та АР Крим. (Закон України 2003 р.).

З 1 січня 2004 р. Закон № 974 – IV від 19.06.2003 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності в аграрному секторі економіки» встановив низку важливих пунктів [4], а саме: збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та соціального захисту населення, а також стягнення до Державного інноваційного фонду були виключені зі списку податків та зборів, які ФСП замінив через їх скасування; щоб отримати статус платника ФСП, сума, отримана сільськогосподарським підприємством від продажу сільськогосподарських товарів власного виробництва та товарів їх переробки за попередній фінансовий (податковий) рік, мала перевищувати 75% (не 50%) у загальній сумі валового прибутку (Закон України 2003 р.). Ця умова чинна й донині. Дія ФСП була продовжена до 1 січня 2009 року.

Закон № 1878 – IV від 24.06.2004 «Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримку соціальних стандартів їх працівників» набув чинності 1 січня 2005 року [5]. Завдяки цьому були зроблені кроки щодо виключення виплат у позабюджетні соціальні фонди від FAT та пос-

тупового переведення порядку оплати цих зборів сільськогосподарськими підприємствами на загальних засадах.

Поступове усунення платежів до небюджетних фондів спеціального призначення від ФСП також стало фактором посилення фіскального тиску, можливо навіть більш значного, ніж зміна бази оподаткування та ставок.

Через скасування зборів загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та стягнення обов'язкового соціального страхування з ФСП ставка податку була знижена більш ніж у 3 рази.

Наприкінці 2006 року сільгоспвиробникам було надано пільгу з податку з власників транспортних засобів та інших автономних машин та механізмів, що фактично вилучило цей податок із структури ФСП. Дія ФСП знову була продовжена до 1 січня 2011 року. Прийняття Податкового Кодексу вважається наступним етапом розвитку ФСП, хоча філософія цього податку не змінилася, проте низка його елементів зазнала змін. З початку 2011 року платники ФСП не сплачували податок на прибуток підприємства, на землю (крім податку за земельні ділянки, які не використовуються для сільськогосподарського виробництва), податок за спеціальне використання води та здійснення окремих видів підприємницької діяльності (у частина провадження торговельної діяльності). Інші податки та збори сплачувалися платником податку у порядку та розмірі, встановлених Кодексом, а єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування сплачується у порядку, визначеному Законом «Про стягнення та облік єдиного внеску на обов'язковій основі». Ставки податку залишилися без змін, однак спеціальна ставка ФСП (1%) була введена для виробників, що спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) та переробці рослинної продукції, вирощеної під прикриттям.

З 01.01.2015 відповідно до змін, внесених у Податковий кодекс, з'явився єдиний податок IV групи (далі – ЄП), який був «переробленим» із ФСП, але ставки порівняно із ставками ФСП збільшено втричі, база оподаткування теж зросла в кілька разів. Тому для сільськогосподарських підпри-

емств, які мали велику кількість земель, але прибуток від їх використання невеликий, статус платника ЄП став недоцільний.

З 2015 року Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» (2014 р.) [6]. ФСП було офіційно включено до спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності у формі єдиної форми (єдиного податку) платники податку четвертої групи. Платники єдиного податку четвертої групи також були звільнені від зобов'язання сплачувати, сплачувати та подавати податкові декларації з податку на прибуток підприємств, податку на майно (як частина земельного податку, за винятком земельного податку за землі, не використовувані для сільськогосподарського виробництва) та орендної плати збори за спеціальне водокористування. Порів-

няно з ФСП об'єктом оподаткування були лише земельні ділянки, на які зареєстровані права користування відповідно до земельного законодавства. База оподаткування також зазнала змін. Якщо для ФСП вона базувалася на нормативній грошовій оцінці земель станом на 1 січня 1995 року, то для обчислення єдиного податку була використана нормативна грошова оцінка станом на 1 січня звітного року з урахуванням коефіцієнта індексації. З 01.01.2016 ставки ЄП підвищились ще в 1,8 рази та відповідно збільшилось і податкове навантаження на аграріїв. В зв'язку з індексацією грошової оцінки землі орендна плата за земельні ділянки теж зростає, збільшуючи фіскальний тиск. В результаті база оподаткування збільшилася в сім разів. Крім того, спостерігається стабільне зростання ставок єдиного податку (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка єдиних ставок податку для сільгоспвиробників

Види земельних ділянок	Ставка єдиного податку, від нормативної грошової оцінки, %		
	загальні	у гірських зонах та на поліських територіях	у закритому ґрунті
Рілля, сіножаті, пасовища	2017–2020 рр. – 0,95 2016 р. – 0,81 2015 р. – 0,45 1999 р.** – 0,15	2017–2020 рр. – 0,57 2016 р. – 0,49; 2015 р. – 0,27 1999** – 0,09	2017–2020 рр. – 6,33 2016 р. – 5,4 2015 р. – 3,0
Багаторічні насадження	2017–2020 рр. – 0,57 2016 р. – 0,49 2015 р. – 0,27 1999 р.** – 0,09	2017–2020 рр. – 0,19 2016 р. – 0,16; 2015 р. – 0,09 1999 р.** – 0,03	-
Землі водного фонду	2017–2020 рр. – 2,43 2015 р. – 1,35 1999 р. ** – 0,45	-	-

Примітка: **Запровадження ФСП
Джерело: складено авторами.

Таким чином, зростання абсолютної ставки єдиного податку з 1 га сільськогосподарських угідь спричинило збільшення податкового тягаря, який зріс у динаміці з 1,6 (відсотка) у 2014 році до 6,1% у 2015 році, 13,2% – у 2016 році до 15,48%.

Порівняно з ФСП, ставки єдиного податку для четвертої групи платників зросли в 3 рази. Для ріллі, сіножатей та пасовищ він становив 0,45% (для гірських районів та

територій Полісся – 0,27%), для багаторічних посадок – 0,27% (для гірських районів та територій Полісся – 0,09 %), для земель водного фонду – 1,35 та для покритих земель – 3%.

Таким чином, податкове навантаження на агробізнес зросло в 21 раз.

Останні зміни у 2016 році щодо єдиного податку для сільськогосподарських підприємств полягали у подальшому збіль-

шенні ставок (Закон України 2015). Для орних земель, сіножатей і пасовищ показник становив 0,81% (для гірських районів та територій Полісся – 0,49%), для багаторічних посадок – 0,49% (для гірських районів та територій Полісся – 0,16%), для земель водного фонду – 2,43% та покритих земель – 5,4%.

Досвід існування єдиного податку (колишнього ФСП) свідчить, що він перестав виконувати стимулюючу функцію для розвитку малого та середнього бізнесу на селі, а з появою агрохолдингів, у користуванні яких зосереджена значна площа сільськогосподарських угідь, перетворився в механізм оптимізації оподаткування останніх. На жаль, така концентрація земель агрохолдингами призведе до витіснення дрібних виробників із сільської місцевості.

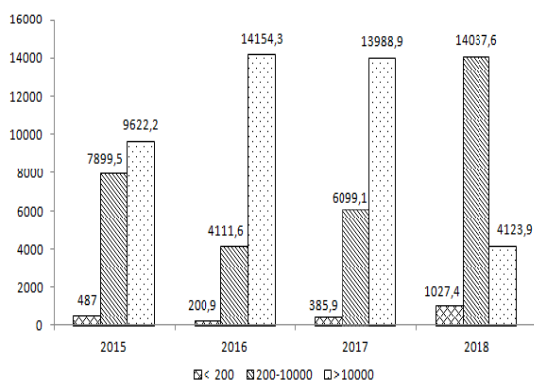

Рис. 1: Площа угідь в обробітку підприємств платників єдиного податку 4 груп, тис. га.

На нашу думку, використання спеціального режиму оподаткування для будь-яких організаційно-правових форм та видів сільськогосподарської діяльності призводить до нерівномірного податкового навантаження на різні групи виробників сільського господарства та до формування нераціональної структури виробництва сільського господарства.

Нинішня податкова практика спричиняє значні бюджетні втрати, які не компенсуються додатковим збільшенням інвестиційних витрат та рівня зайнятості. Тим самим порушується економічна мотивація суб'єктів сільського господарства в аграрному секторі, особливо у частині низько маргінальних, але соціально орієнтованих видів сільськогосподарської діяльності.

З метою вирівнювання умов оподаткування для різних груп сільгоспвиробни-

ків (форм ведення сільського господарства), збереження інвестиційної діяльності в її сфері та підвищення рівня зайнятості в селі доцільно реалізація таких заходів у сфері прямого оподаткування:

- вдосконалення механізму сплати єдиного податку, що обмежує сфери його використання, лише за суб'єктом, для якого сільськогосподарські угіддя є ключовою умовою здійснення діяльності, а рослинництво є основним (переважаючим) видом діяльності

- звільнення від оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на тваринницькій продукції та овочах, якщо виробництво спрямоване на розвиток (особливо на капітальні інвестиції в розвиток матеріально-технічної бази), заохочуючи сільськогосподарські підприємства брати участь у програмі розвитку сільських територій, чию землю вони використовують

- запровадження контролю за формуванням трансфертних цін деякими виробниками, насамперед економічними структурами, які не беруть активної участі у соціально-економічному розвитку сільської громади за місцем землекористування.

- стимулювання раціонального використання земель та недопущення прибутків сільськогосподарських угідь за рахунок вдосконалення механізму плати за землю.

Сьогодні податкова політика більшості країн світу, на відміну від української, спрямована на спрощення адміністрування та зниження податкових ставок. Країни світу конкурують на світовому ринку, але Україна все ще продовжує грати, використовуючи старі принципи, завдаючи шкоди насамперед собі, тобто суспільству.

За результатами проведеного дослідження ми вважаємо, що механізм прямого оподаткування є одним із вагомих важелів державного фінансового контролю розвитку аграрного сектору України.

Для вирішення проблем нарахування та сплати єдиного податку, який функціонує в аграрній сфері економіки України, необхідно організувати три групи господарств:

– невеликі сімейні фермерські одиниці (до 200 га у користуванні землі) – функціонування земельного податку;

– сільськогосподарські підрозділи (фермерські господарства) та середні сільськогосподарські підприємства, які відповідають сільському населеному пункту, тобто їх діяльність забезпечується на території населеного пункту;

– великі сільськогосподарські об'єднання та сільськогосподарські підприємства – це підприємства, що складаються з кількох населених пунктів до 20–22 регіонів.

Для кожної з груп пропонуємо запровадити окрему податкову політику. Для дрібних виробників – прописати в законодавстві простий єдиний земельний податок. Для фермерських господарств і середніх сільськогосподарських підприємств потрібно повернути фіксований сільськогосподарський податок на основі нормативної грошової оцінки землі. Третю категорію – агрохолдинги – доцільно перевести на загальну систему оподаткування.

Реалізація запропонованих пропозицій дозволить знизити різноманітність показників податкового навантаження на підприємства різних юридичних форм та спеціалізації – від численних справ до діапазону 0,5–3% від доходу та до 5–20% стосовно до прибутку (максимальна варіація в 5–6 разів), що та дозволить збалансувати конкурентоспроможні умови для різних форм бізнесу та раціонального використання поточного податкового потенціалу суб'єктів агробізнесу.

Висновки. Таким чином, еволюція ФСП та подальший уніфікований (єдиний) податок для четвертої групи доводить, що цей податок поступово втрачав свою функцію регулювання, але зміни в оподаткуванні посилили його фіскальне значення. Значне збільшення податкового навантаження на агробізнес є результатом не тільки прагнення уряду підвищити рівень доходів бюджету, а й того, що ставки та база оподаткування не були ані переглянуті, ані приведені в рівновагу з існуючими економічними умовами тривалий час.

Говорячи про унікальні податкові преференції, надані сільськогосподарським

підприємствам в Україні та ефективність бюджетної підтримки розвитку сільського господарства в країнах ЄС, особливості оподаткування фермерів за кордоном, бачимо що останні полягають у спрощенні податкових відносин, неприпустимому тиску на них.

У європейських країнах система оподаткування сільського господарства диференціюється залежно від масштабів виробництва та організаційних форм підприємницької діяльності.

Для великого та середнього бізнесу, включаючи сільськогосподарський, використовуються традиційні податкові інструменти, тобто прибуток від оподаткування корпоративних податків, податки на нерухомість та державні податки.

Для малого бізнесу (переважно сімейних господарств) очікуються альтернативні прості механізми оподаткування, спрямовані на спрощення адміністрування податків.

Розглядаючи практику діючої системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, ми наголошуємо на основних завданнях її реформування:

– нівелювання умов оподаткування для різних категорій виробників та різних видів сільськогосподарської діяльності;

– мінімізація негативного впливу на економічні рішення суб'єктів господарювання та їх інвестиційну діяльність;

– створення достатнього та надійного джерела фінансових ресурсів для фінансування заходів щодо соціального розвитку відповідних територій;

– унеможливлення поширення оптимізаційних податкових схем, що спричиняють спотворення діяльності економічного механізму у сфері та фінансових зловживань, що є особливо нестерпним за умови дефіциту державних фінансових ресурсів.

Література

1. Закон України «Про фіксований сільськогосподарський податок». (від 17 грудня 1998 р. № 320-XIV) Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/320-14>.

2. Закон України «Про внесення змін до статті 9 Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок». (від 03.02.99 № 414-XIV) Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/414-14>.

3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок». (№ 659-IV від 03.04.2003 р.) Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/659-15>.

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності в аграрному секторі економіки». Закон України (№ 974-IV від 19.06.2003). Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/974-15>.

5. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників». (№ 1878-IV від 24.06.2004). Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1878-15>.

6. Закон України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи». (№71-19 від 28.12.2014). Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.

7. Закон України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році». (№ 909-VIII від 24.12.2015) Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-19> / закони / шоу / 909-19 / сторінка.

8. Дема Д. І. Податкові наслідки реформування земельних відносин / Д. І. Дема, Ю. Ю. Сус, В. М. Трокоз // Вісник Житомирського національного агроєкологічного університету. – 2011. – № 2(2). – С. 369–375. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2011_2%282%29__44

9. Лупенко Ю. О. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів / Лупенко Ю. О., Тулуш Л. Д. // Економіка АПК. – 2016. – № 1 – С. 5–17. – Режим доступу: <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2016/1/1.pdf>

10. Синчак В. П. Посилення ролі спрощеної системи оподаткування в податковому регулюванні розвитку інноваційно-інвестиційного малого підприємництва / В. П. Синчак // Фінансово-управлінські аспекти інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва в національній економіці: монографія / за заг. і наук. ред. д. е. н., проф. Синчака В. П. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2017. – С. 2; 6-9; 254-269; 328-432.

11. Тулуш Л. Д. Виконання регуляторних функцій прямого оподаткування в агробізнесі / Л. Д. Тулуш // Наукові записки університету «КРОК». – Сер. Економіка. – № 35. – С. 85–93. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2014_35_14.

12. Тулуш Л. Д. Ефективність податкової політики в сільському господарстві України. / Л. Д. Тулуш // Економічні аналізи-XXI. – № 5–6. – С. 49–52.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro fiksovanyi silskohospodarskyi podatok». (vid 17 hrudnia 1998 r.

№ 320-XIV) Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/320-14>.

2. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do statti 9 Zakonu Ukrainy «Pro fiksovanyi silskohospodarskyi podatok». (vid 03.02.99 № 414-XIV) Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/414-14>.

3. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro fiksovanyi silskohospodarskyi podatok». (№ 659-IV vid 03.04.2003 r.) Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/659-15>.

4. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo rehuliuвання diialnosti v ahrarnomu sektori ekonomiky». Zakon Ukrainy (№ 974-IV vid 19.06.2003). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/974-15>.

5. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo opodatkuвання silskohospodarskykh pidpriemstv ta pidtrymky sotsialnykh standartiv yikh pratsivnykiv». (№ 1878-IV vid 24.06.2004). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1878-15>.

6. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho Kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo podatkovoi reformy». (№71-19 vid 28.12.2014). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.

7. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho Kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhethnykh nadkhodzen u 2016 rotsi» (№ 909-VIII vid 24.12.2015) Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/909-19> / zakony / shou / 909-19 / storinka.

8. Dema, D.I., Sus, Yu.Yu., & Trokoz, V.M. (2011). Podatkovi naslidky reformuvannia zemelnykh vidnosyn. Visnyk Zhytomyrskoho natsionalnogo ahroekolohichnoho universytetu, 2(2), 369-375. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhnau_2011_2%282%29__44

9. Lupenko, Yu.O., & Tulush L.D. (2016). Opodatkuвання silskoho hospodarstva v umovakh transformatsii spetsialnykh podatkovykh rezhymiv. Ekonomika APK, (1), 5-17. – Retrieved from <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2016/1/1.pdf>

10. Synchak, V.P. (2017). Posylennia roli sproshchenoi systemy opodatkuвання v podatkovomu rehuliuванні rozvytku innovatsiino-investytsiinoho maloho pidpriemnytstva, Proceedings from *Finansovo-upravlinski aspekty innovatsiino-investytsiinoho rozvytku pidpriemnytstva v natsionalnii ekonomitsi*: V. P. Synchak (Ed.). (Pp. 2; 6-9; 254-269; 328-432). Khmelnytskyi: Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava.

11. Tulush, L.D. (2014). Vykonnannia rehuliatornykh funktsii priamoho opodatkuвання v ahrobiznesi. Naukovi zapysky universytetu «KROK», Ekonomika, (35), 85-93. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzuk_2014_35_14. (ukr.).

12. Tulush, L.D. (2015). Efektyvnist podatkovoi polityky v silskomu hospodarstvi Ukrainy. Ekonomichni analy-XXI, (5-6), 49-52.

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

*Л. В. Синявская, к. э. н., доцент, Львовский национальный аграрный университет,
И. Н. Тофан, к. э. н., доцент, Львовский национальный аграрный университет*

Методология исследования. Для проведения исследования были привлечены общенаучные и конкретные методы, а именно: методы анализа и синтеза – для изучения существующих механизмов налогообложения в сельском хозяйстве и определения эффективности специальных налоговых норм; обобщения – для формирования теоретических основ налогообложения сельскохозяйственных предприятий; абстрактно-логический – для определения методологических подходов к созданию налогового механизма в отрасли и разработки рекомендаций по совершенствованию прямого и косвенного налогообложения предприятий; общего и особенного – для выяснения особенностей налоговых отношений в отрасли; методы экономической статистики – для оценки современного состояния налогообложения сельскохозяйственных предприятий.

Результаты. В статье освещены проблемы налогообложения сельскохозяйственных предприятий с момента отмены общей системы налогообложения сельского хозяйства и внедрение упрощенной. Проанализирован механизм регулирования налогообложения в аграрном секторе. Показано, что постоянные изменения налогового законодательства и существенная доля в структуре затрат сельскохозяйственных предприятий средств на уплату налогов обуславливают особую важность оптимального решения при выборе системы налогообложения. Исследовано нынешнее состояние системы налогообложения аграрных предприятий и последствий повышения налогового бремени для плательщиков IV группы единого налога. Выделены особенности деятельности и предложены альтернативные пути снижения налоговой нагрузки на сельскохозяйственных производителей.

Новизна. В ходе проведенного исследования диагностировано, что в силу специфики функционирования субъектов предпринимательской деятельности аграрной отрасли существует потребность соответствующего отражения в налоговом законодательстве особенностей налогообложения сельскохозяйственных предприятий. На основе проведенного исследования предложены направления развития системы налогообложения аграрных товаропроизводителей по адаптации к национальным условиям хозяйствования.

Практическая значимость. Приведенные предложения могут значительно уменьшить разрыв между уровнями налоговой нагрузки на крупный, средний и малый бизнес, а также продемонстрировать неудовлетворительность одинаковых условий налогообложения для разных производителей в сельском хозяйстве.

Ключевые слова: сельскохозяйственные товаропроизводители, система налогообложения, прямое налогообложение, налоговые отношения, налоговое законодательство, налоговая нагрузка, единый налог.

PROBLEMATIC ASPECTS OF TAXATION OF AGRICULTURAL PRODUCERS

*L. V. Syniavska, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Lviv National Agrarian University,
I. N. Tofan, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Lviv National Agrarian University*

Methods. For the study, general scientific and specific methods were involved, namely: methods of analysis and synthesis – to study the existing mechanisms of taxation in agriculture and determine the effectiveness of special tax rules; generalizations – to form the theoretical foundations of taxation of agricultural enterprises; abstract-logical – to determine methodological approaches to the creation of a tax mechanism in the industry and to develop recommendations for improving direct and indirect taxation of enterprises; general and special – to clarify the specifics of tax relations in the industry; methods of economic statistics – to assess the current state of taxation of agricultural enterprises.

Results. The authors highlight the problems of taxation of agricultural enterprises since the abolition of the general system and the introduction of a simplified system of taxation of agriculture. Works by foreign and domestic scientists on the organization of taxation of farmers have been studied. The mechanism of taxation regulation in the agricultural sector has been analyzed. Constant changes in tax legislation and a significant share in the structure of expenses of agricultural enterprises of funds for paying taxes determine the particular importance of an optimal solution when choosing a taxation system. The current state of the system of taxation of agricultural enterprises and the consequences of an increase in the tax burden for payers of the 4th group of a single tax have been investigated. The features of the activity are highlighted and alternative ways of reducing the tax burden on agricultural producers are proposed.

Novelty. In the course of the study, it was diagnosed that, due to the specifics of the functioning of business entities in the agricultural sector, it is necessary to appropriately reflect in the tax legislation the specifics of taxation of agricultural enterprises.

Practical value. On the basis of the study, the directions of development of the taxation system of agricultural producers for adaptation to the national economic conditions are proposed. The above proposals can significantly reduce the gap between the levels of tax burden on large businesses, medium-sized businesses and small businesses; they also show that the same taxation conditions for different agricultural producers are unsatisfactory.

Keywords: agricultural producers, taxation system, direct taxation, tax relations, tax legislation, tax burden, single tax.

Надійшла до редакції 15.08.20 р.